

Protokoll

Møte i Den norsk- finske grensevassdragskommisjonen, 6.-7.9.2019

1. Åpning av møtet

Møteleder og norsk formann Bente Christiansen åpnet møtet kl. 8.30.

Velkomst ved ordfører Frank Ingilæ, Tana kommune.

2. Registrering av deltakere og godkjenning av dagsorden

Følgende medlemmer i kommisjonen var tilstede: finsk formann Timo Jokelainen (Lapland ELY-senter), medlem Toini Sanila (Enare kommune), medlem Ilmari Tapiola (Utsjok kommune), varamedlem Mika Aikio (Utsjok kommune) og varamedlem Outi Mähönen (Lapland ELY-senter). Norsk formann Bente Christiansen (Fylkesmannen i Troms og Finnmark), medlem Frank Ingilæ (Tana kommune), og kommunestyremedlem Egil Kalliainen (Sør-Varanger kommune). Andre deltakerne fremgår av vedlegg 1.

Sakslisten ble godkjent med disse tilføyelser: informasjon om *Gyrodactylus salaris* på Kolahalvøya i Russland punkt 9.2. og informasjon om prosjektet Tana Interreg II under punkt 7.4.

3. Kommisjonens anbefalinger fra 2018

Kommisjonens anbefalinger ble gjennomgått i korthet. Kommisjonen gav to anbefaling i 2018,

1. Regulering av vannskuterbruken i Tanavassdraget og
2. Formidling av forskingsresultater og dialog om villaksen i Tanavassdraget.

Anbefalingene fra 2018 blir behandlet under de relevante punkter på dagsorden. 7.2 og 7.1.

4. Generell arealplanlegging i kommisjonens mandatområde

Fylkesplan for Nord-Lapland

Finsk formann Timo Jokelainen orienterer om innholdet og høringsprosessen for fylkesplanen. Tidsplanen for andregangs høring av fylkesplanen er i begynnelsen av 2020, planen er til offentlig ettersyn i august 2020. Tidsplanen for godkjenning av planen i Lapplands Forbunds råd i november 2020.

Planlegging i Norge/ Finnmark

Norsk formann Bente Christiansen orienterer om planlegging i Norge. Nasjonale forventinger til regional og kommunal planlegging legges frem hvert 4. år av regjeringen. Gjeldende nasjonale forventinger ble vedtatt ved kongelig resolusjon 14.5.2019. Regjeringens forventninger er at fylkeskommunene og kommunene legger FNs 17 bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanleggingen.

Diskusjon og spørsmål: Den nyvalgte regjeringen i Finland legger ikke opp til regionreform de kommende fire årene. Totalrevisjon av lovverket for arealbruk, plan- og bygningslov i Finland er startet opp i 2019. Mer informasjon om dette i møtet 2020.

Konklusjon: orienteringene tas til etterretning.

5. PASVIKVASSDRAGET

5.1 Aktuelle saker i Pasvik vannområde: orienteringer ved kommunenes representanter

Enare kommune

Medlem Toini Sanila fra Enare kommune orienterer om

- Den maskinelle gullgravingen i Lemmenjoki og den voksende reiselivsaktiviteten som medfører utfordringer med kapasitet på både avløpsanlegg (Enare kirkested) og renovasjon.
- Stor fiskedød på settefiskanlegget i Enare sommeren 2018, grunnet varmen.
- Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er til stor bekymring, en felles anbefaling er ønsket.
- Gledelig med mange gode EU prosjekter i området, som ReArc.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning. Saken om *Gyrodactylus salaris* behandles videre under punkt 9.2.

Sør-Varanger kommune

Sakkyndig Trygve Sarajævi fra Sør-Varanger kommune orienterer om

- overvåking av miljøgifter og innføring av varslingsordning (sms) til lokalbefolkningen ved dårlig luftkvalitet (svoveldioksyd) som følge av nikkelproduksjonen på russisk side.
- Samarbeidsprosjekter om ørret-DNA og elvesnelle videreføres.
- I Ellenelva er det iverksatt gyteforberedende tiltak (gytegrus legges ut).
- Ordning for fiskekort er innført, innrapportering av fangster er en utfordring.
- Avløpsproblematikk: undersøkelse om type anlegg er gjennomført, dårlig svarprosent.
- Søknad/ høring hos kommunen om taredyrking i Bøkfjorden.

Kommunestyremedlem Egil Kalliainen orienterer om oppstartsmøte den 18.6 for Kystsonenplan Varanger, et interkommunalt prosjekt for tre kommuner rundt Varangerfjorden. Sydvaranger gruve: driftskonsesjon er gitt og organisasjonen er under oppbygging.

Diskusjon og spørsmål: interesse for å høre om resultater fra elvesnelleprosjektet og elvesnelles næringsverdi for rein.

Konklusjon: orienteringene tas til etterretning

5.2 Orienteringer fra Lappland ELY-sentral

ReArc prosjektet - økologisk restaurering av de nordlige elver

Varamedlem Outi Mähönen orienterer om prosjektet. Formålet er å kartlegge og restaurere nordlige elver hvor menneskelig påvirkning har vært negativ. I prosjektet er det samhandling mellom EUs vanddirektiv og den Russiske Føderasjonens vann kodeks, og man deler erfaringer og kunnskaper om miljørestaureringstiltak.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning.

Enare reguleringen fellesmøtet 20.8.2019 og 60 års jubileum

Formann Timo Jokelainen orienterer om fellesmøtet og 60 års jubileet for Enare reguleringen. I anledning 60 års jubileet arrangeres det 57. møtet i Den russisk-finske kommisjonen for bruk av grensevassdragene, i Enare 18.-21.8.2019. Den 20.8 arrangeres det et fellesmøte mellom den russisk-finske kommisjonen og Enare reguleringsgruppen («Tappemøtet»), inkludert sakkyndige. Et av formålene med møtet er å øke de ulike partenes felles forståelse av både ulemper og fordeler med Enare reguleringen.

Diskusjon og spørsmål: Kommuner i Øst-Finnmark har godt utbytte fra kraftselskapene. Kompensasjonsordningen til Finland grunnet reguleringen av Enaresjøen ble diskutert. Norge utbetalte i sin tid en engangskompensasjon til Finland. Årlig bruker Finland 1 mill. € på å dekke ulempene ved reguleringen, disse utgiftene vil kunne øke blant annet på grunn av klimaendringene.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning.

5.3 Orienteringer fra Fylkesmannen i Troms og Finnmark

Flerbruksplan for Pasvik og Grense Jakobselv; Kolarctic ENI CBC prosjektet

Sakkyndig Anne Fløgstad Smeland orienterer. Formålet med prosjektet er å opprettholde og forbedre miljøtilstanden i nedbørsfeltene til Pasvikelva og Grense Jakobselv. Sluttresultat skal være et felles tiltaksprogram 2021-2030. Det er overlappinger med ReArc prosjektet. Prosjektene må ses i sammenheng slik at alle fremtidige tiltak tas med i den felles tiltaksplan.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning

5.4 Vannforvaltning og vannforvaltningstiltak i Pasvik vannområde - Russland

Direktør Vladimir Chizov, Pasvik Zapovednik (Pasvik naturreservat) orienterer om aktiviteter fra russisk side.

- Pasvik naturreservat blir påvirket av vannstandsreguleringer i Pasvikelva, ved flom og i tørrleggingsperioder, og ved restaurering av Skogfoss/ Menikka dammen.
- Masse oppblomstringer av kiselalger i Kaitakoski/ Jäniskoski området.
- Grensekryssende rein fra Norge påvirker naturreservatet.
- Tre EU-prosjekter: flerbruksplan for Pasvik og Grense Jakobselv, ReArc prosjektet og PAN prosjektet (samarbeid mellom besøks- og natursentre).
- Russland innfører BAT regelverk (beste tilgjengelige teknologi).

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning

6. NEIDEN- OG MUNKELVASSDRAGET

6.1 Aktuelle saker i Neiden vassdragets nedbørsfelt: orienteringer ved kommunenes representanter

Sør-Varanger kommune

Sakkyndig Trygve Sarajævi orienterer om

- Status for stamnetthavna. Stor økning i kostnader i forhold til de tidligere beregninger medfører stans i prosjektet. Kommunen skal gjøre nye vurderinger i sitt møte 12.6.
- utfordringer for elveperlemuslingen i Neiden og sidevassdrag grunnet gjengroing. Kan vinterforing av rein bidra til økt næringstilførsel til Neidenelva?

- Lokalforvaltning i Neiden: samarbeidet lokalt mellom Norge og Finland er bra.
- Jernbanetrase ikke planlagt.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning

Enare Kommune

Medlem Toini Sanila orienterer om at

- Fisketeller er på plass i Neidenelva: man får informasjon om hvor mye laks som går opp i elva
- Årets fiskesesong, lite fisk foreløpig.
- Tidligere års problem med fiskekort er løst, de lokale har nå en egen kvote sesongkort og slipper å konkurrere om de samme fiskekortene med tilreisende.
- Fangstrapportering bør gjøres obligatorisk, foreløpig er den frivillig.
- Vainosjoki og Kirakkajoki elvers restaurering er ferdig og ser ut til å ha fungert godt.
- Fremtidig arbeid med erosjonsproblematikk i Sevettjärvi.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning

6.2 Oppfølging fra møtet i 2018 - Svar på forslag om felles forvaltning av Neidenelva

Formann Timo Jokelainen orienterer om svaret til forslaget om felles forvaltning av Neidenelva, fra 2018. Saken ble ikke behandlet i selve møtet, men diskutert mellom formennene i etterkant. I svaret til Tero Mustonen konstaterer formennene at kommisjonen ikke har mandat til å avgjøre saken om felles forvaltning slik den ble forelagt i forslaget.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning

7. TANAVASSDRAGET

7.1 Aktuelle saker i Tanavannområde: orienteringer ved kommunenes representanter

Tana kommune

Medlem Frank Ingilæ orienterer om

- avløp: driftsforstyrrelser er rettet opp og kapasiteten på det kommunale anlegget er bedre da Tine meieriers eget anlegg nå er i drift. Oppgradering av Tanabru renseanlegg er ute på anbud.
- Anbefaling fra 2018 om formidling om villaksen: prosjektet arena for villaksen i Tanavassdraget avsluttet januar 2019. Planlegging av villakssenter i Tanabru pågår og stiftelse for nasjonale villakssentre opprettes innen utgangen av juni 2019.
- Status for mudringa av farleden til Leirpollen: utredninger pågår fortsatt, 20.6 vil Kystverket orientere formannskapet om status.
- Tanaavtalen er oppe til behandling i Stortingets kontroll- og konstitusjons komite. 13.6 vil komiteen avgi innstilling til Stortinget om videre behandling av saken.

Sakkyndig Erlend Eide orienterer om restaureringstiltak i Julelva. I 2019 gjennomføres det fjerning av gamle erosjonsforbygninger og andre mindre tiltak. Detaljreguleringsplan er laget og Miljødirektoratet har gitt tilskudd til tiltakene som skal gjennomføres i år. Tiltakene vil hjelpe sjørøyebestanden i elva.

Diskusjon og spørsmål: Tanaavtalen: finsk fiskerilov tillater fremleie av fiskerett. Fiskerett gir rett til å kjøpe fiskekort. Lokale medlemmer i kommisjonen, både fra finsk og norsk side av Tanaelven mener at dagens Tanaavtale er uklar og upresis og endringer gjøres hvert år på kort varsel. De mener at avtalen burde sies opp og en ny avtale fremforhandles.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning.

Status Basevuovdi – reguleringsplan og sak om brobygging i Angeli/ Helliskogen

Timo Jokelainen orienterer, det ble fremsatt tre klager til vedtaket om å bygge bro over Anarjohka ved Angeli. Ingen av klagerne fikk medhold av Vasa forvaltningsrett og det er ikke klaget videre til høyesterett. Dermed er vedtaket som er fattet iht. vannloven nå rettskraftig.

Bente Christiansen orienterer om at Karasjok kommune har hatt detaljregulering for Basevuovdi ute på 3. gangs høring og offentlig ettersyn. Fylkesmannen har fremmet innsigelse med bakgrunn i manglende konsekvensutredning og påvirkning på reindrift. Fylkesmannen er i dialog med kommunen om saken.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning.

Utsjok kommune

Medlem Ilmari Tapiola orienterer om

- Tana-avtalen
- Arealplanen for bebyggelse i strandsonen ble godkjent siste måned.
- Fylkesplanprosessen for Nord-Lappland tar ikke nok hensyn til mindre kommuner. Sakene om jernbane og bygging av kraftlinjer er utfordrende og vil være til ulempe for Utsjoki kommune om de iverksettes.
- Det er byggeaktivitet og økt reiselivsaktivitet i kommunen.
- Forbudet mot kjøring med vannskuter er gledelig.
- Erstatningslov, Tanavassdraget. Erstatning for tapte fangster pga. reduksjon i fisketid. Erstatning for tapte fangster er vanskelig å få. Nå har staten inkludert i fiskeriloven strenge bøter hvis man fanger truede fiskearter med ulovlig eller feil redskap.
- Ønske om mer kunnskap om hva som skjer med laksen og særlig laksesmoltene i sjøen.

Varamedlem Mika Aikio orienterer om

- Det er i finsk lovverk åpnet for utleie av fiskerett. Dette medfører at allerede i fjor kunne de som har hytter leie ut fiskeretten. Fra i år kan også lokale leie ut fiskeretten.
- Nedgang i skatteinntekter pga. Tana-avtalen,
- Nedleggelsene av mange reiselivsbedrifter som driver med fisketurisme.
- Barnehager, grunnskole og videregående skole er under utbygging.
- Han ønsker mer informasjon om resultater fra Predasjonsprosjektet og andre forskningsresultater på neste års møte.
- Stor bekymring for sykdommer og smitte, også fra oppdrettsanlegg.

Konklusjon: orienteringene tas til etterretning. Det tas sikte på å arrangere en «temadag om laks» i tilknytning til kommisjonens møte i 2020. Det utarbeides en anbefaling om mer forskning på påvirkninger og trusler mot villaksen, især smoltene i sjøfasen.

7.2 Regulering og forbud mot vannskuter i Tanavassdraget

Oppfølging av anbefaling fra 2018.

Sakkyndig Erlend Eide orienterer om arbeidet med forbud mot bruk av vannskuter. Det har vært samarbeid mellom Tana og Karasjok kommuner med felles prosess og utredning. Politisk vedtak ble ulikt i de to kommuner. Tana kommune vedtok 4. april med stort flertall forskrift som forbyr bruk av vannjettagregat (vannskuter) på vassdrag i Tana kommune¹. Snøskuterkjøring på elva er også forbudt.

Formann Bente Christiansen orienterer om at Karasjok kommune har vedtatt å tillate vannskuterkjøring med vilkår. Fylkesmannen kan på selvstendig grunnlag gjennomføre en lovlighetskontroll av vedtaket og dette vurderes på nåværende tidspunkt.

Formann Timo Jokelainen orienterer om arbeidet med vannskuterforbudet i Finland. Godt eksempel på at kommisjonens arbeid faktisk virker. ELY sentralen har i sitt vedtak den 28.5 forbudt kjøring med vannskuter i Tana vassdragets nedbørsfelt, med bakgrunn i føre-var prinsippet for mulig gyrosmitte, gyteforhold og forstyrrelser for laksen, samt rekreasjon og forstyrrelser for fiske. Forbudet trer i kraft 15.6.

Konklusjon: orienteringene tas til etterretning.

7.3 Orientering status Davvi vindpark med tilhørende nettilknytning

Sakkyndig Anders Bjordal fra NVE Norge orienterer om status og oppfølging fra siste års møte. Utredningsprogrammet ble vedtatt i oktober 2018. NVE har i brev (datert 29.11.2018) opplyst det finske miljøministeriet at tiltakshaver (Grenslandet AS) har trukket sine planer om overføringslinje til Finland. 1.4.2019 ble forslag til *Nasjonal ramme for vindkraft på land* lagt frem. Høringsfristen er 1.10.2019. Inntil denne høringen er ferdig vil ikke NVE behandle meldinger eller søknader om etablering av vindkraft. Innspills møter vil bli holdt på ulike plasser i Norge, i Hammerfest 17.6 Scandic Hammerfest kl. 12-16. NVE har ikke informasjon om ev når Grenslandet AS vil sende inn søknad. Saken vil ikke bli behandlet før nasjonal ramme er vedtatt.

Diskusjon og spørsmål: linjen til Finland skrinlagt. Kraftlinje Skaidi-Varangerbotn 420 linja skal utredes.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning.

7.4 Tana-Interreg prosjekt – felles miljøforvaltning langs Tanavassdraget

Sakkyndig Anne Smeland orienterer om prosjektets fremdrift. Prosjektet er forlenget ut mars 2020. Alle fire arbeidspakker har gitt resultater.

Arbeidspakker:

1. fiskedatabase, snart ferdig,
2. vandringshinder for fisk (felles metodikk og registreringsmal) og utbedringstiltak er igangsatt,
3. felles overvåkingsprogram er ferdig og gjennomføring av vannovervåking (inkl. resipientovervåking) gjennomføres²,
4. truede arter og sårbare naturtyper er kartlagt.

Tana Interreg II: Kommunene Karasjok, Utsjok og Tana, sammen med Lapin Vesi Oy. Behov for sammenstilling og samarbeid om felles avløpsløsninger og vannforsyning. Oppfølgingsprosjekt fra Tana Interreg I.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning

¹ <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2019-04-04-569>

² Resultater blir lagt ut på nettsiden til kommisjonen: <https://prosjekt.fylkesmannen.no/GVK/>

8. Vanndirektivet og flomdirektivet

8.1 Status for vannforvaltningsarbeidet i den internasjonale vannregion

Orientering fra Lappland

Sakkyndig Annukka Puro-Tahvanainen orienterer om status:

- klassifisering av tilstanden i vann skal være ferdig i slutten av august.
- Tilbakemelding fra EU (2. runde): «roof report» er godkjent som samarbeidsverktøy, i tillegg bør man komme frem til harmonisert klassifisering og en koordinert tiltaksplan.
- Felles norsk-finsk møte i april. Forskjeller i økologisk klassifiseringen, årsak er klassifiseringen av villaks i Norge (Kvalitetsnorm for ville bestander av atlantisk laks – klassifisering av delnorm gytebestandsmål – høstingspotensial). Denne kvalitetsnorm ikke iht. vanndirektivet og ikke interkalibrert mellom landene.
- Tross forskjellene i økologisk klassifisering strever man til å finne felles vannforvaltningstiltak. Planleggingen av tiltak og utarbeidelse av tiltaksprogram og oppdatering av vannforvaltningsplaner begynner høsten 2019 og fortsetter 2020.

Orientering fra Finnmark

Sakkyndig Mikkel Kvernstuen orienterer om status:

- høringsperioden redusert til 3 måneder for planprogram og hovedutfordringer (1.4-30.6.2019). Planen er oversatt til finsk og sendt til ELY senter 1.4.2019.
- Sammenstilling og politisk godkjenning i fylkestinget innen utgangen av 2019.
- Planen for 2022-2027 skal konsekvensutredes.
- Ulikheter i klassifiseringen av miljøtilstand i enkelte grensevassdrag har økt
- Forslag til vann-forvaltningsplaner og tiltaksprogram på høring 1.10.2020-31.12.2020 (likt mellom landene),
- politisk vedtak 1.7.2021.
- Roof report, sammendrag av begge lands vannforvaltningsplaner utarbeides parallelt med nasjonale høringer, 1.10.2021.
- Sammenslåing av Troms og Finnmark fylker fra 1.1.2020, fylkeskommunen får ny organisering og struktur, den norsk-finske vannregionen videreføres som i dag.

Konklusjon: orienteringene tas til etterretning

9. Forskning på og vern av fiskebestander

9.1 Pukkellaks status og tiltak i Norge

Sakkyndig Eirik Frøiland orienterer om planlagte tiltak i 2019.

- Mye pukkellaks i 2017, risiko for mye pukkellaks i 2019.
- Miljø DNA eller eDNA screening i Tanavassdraget (LUKE utførere feltarbeidet som en del av Tana Interreg I, NINA analyserer). Vannprøver fra 20 lokaliteter filtreres og analyseres for å se om pukkellaks finnes i vassdraget.
- Utfiskingstiltak i Grense Jakobselv, Karpelv, Klokkerelva og Munkelv.
- Bevilget penger til kartlegging og utfisking fra Miljødirektoratet også i andre deler av Finnmark.

Diskusjon og spørsmål: Ingen bekreftede meldinger om pukkellaks så langt i årets fiskesesong. Forbedret fangstrapportering, fangst av pukkellaks skal innrapporteres både fra sjø og elv.

9.2 *Gyrodactylus salaris* oppdaget i Tulomaelva på Kola halvøya

Sakkyndig Tiia Kalske orienterer om det er oppdaget og bekreftet *Gyrodactylus salaris* forekomst i Tuloma og Kolaelven på Kola halvøya i Russland. Smitten er sannsynligvis kommet fra infisert regnbueørret som kultiveres i nærliggende områder.

Diskusjon og spørsmål: Informasjonen om denne trusselen bør intensifieres også på russisk side, for å forhindre videre spredning. Ifølge russiske observatører på møtet er strengere veterinærkontroll blitt innført de siste to årene på kultiveringsanlegg/ settefiskanlegg. Det skal være opprettet kontakt mellom de tre landenes veterinærmyndigheter. Eksisterende risikovurdering(er) bør revideres i lys av denne informasjonen. Kultivering og utsetting av regnbueørret bør vurderes forbudt.

Konklusjon: orienteringen tas til etterretning. Relevante sakkyndige og/eller ansvarlige myndigheter inviteres til neste møte for å gi bedre informasjon. Det gis en anbefaling om tiltak for å forhindre videre spredning av *G. salaris* smitte.

10. Øvrige saker

Ingen saker.

11. Anbefalinger og konklusjoner fra møtet

Forslagene til anbefalinger ble diskutert og Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen gir følgende to (2) anbefalinger:

Kommisjonens anbefalinger 2019 (vedlegg 2):

- Tiltak for å hindre spredning av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*
- Mer forskning på villaksen i sjøfasen

12. Kommisjonens neste møte

Kommisjonens neste møte avholdes i Enare området Finland uke 36. Datoer kommer senere.

13. Avslutning av møtet

Møtet avsluttes kl. 9.30

I forbindelse med møtet ble det arrangert en befaring på byggeplassen «Nye Tanabru» 5.6 og en båttur ut på sjøen fra Smalfjord i Tanafjord 6.6.

Bente Christiansen
Kommisjonens norske formann

Timo Jokelainen
Kommisjonens finske formann

Vedlegg 1. Deltagerliste
 2. Kommisjonens anbefalinger 2019